

SULAMA BİRLİKLERİ VE SULAMA EĞİTİMİ

Hüseyin SARITAŞ
Ziraat Mühendisi

Mustafa ÇINAR
Ziraat Mühendisi

Atilla ÇELİK
Ziraat Mühendisi

ÖZET

Sulama tesislerinin, gerçek sahipleri olan çiftçiler tarafından sahiplenilmesini, korunmasını ve ayrıca işletme, bakım ve onarım hizmetlerinin çiftçilerin bizzat kendileri tarafından yürütülmesini temin suretiyle de hizmette devamlılığın ve verim artışının sağlanması hedeflenerek kurulan Sulama Birlikleri, sulanan alanların yaklaşık %23 'nü kontrol etmektedir. Geniş orandaki kontrol sahasına rağmen sulama birliklerinde çalışan teknik elemansayısının yetersiz olması ve bu teknik elemanların sulama konusunda bilgilerinin yetresiz oluşu, konunun önemini anlamak için yeterlidir.

Sulama birlikleri 1994'den bu yana çok yaygınlaşmış ve yeni bir işletmecilik şekli olmuştur. DSİ 1994 yılına kadar, inşa ettiği tüm büyük sulama tesislerini bizzat kendi kontrolünde işletmeyi benimsemiş, küçük sulama tesislerin işletilmesi görevini ise Sulama birlikleri ve Kooperatiflere devretmiştir. DSİ'nin 1994 yılına kadar inşa ettiği sulama tesislerinin yaklaşık 65.000 hektarını (%5), sulama birlikleri ve kooperatifler işletmeye başlamıştır. Aynı yıl 17 adet sulama birliği kurulmasına karşın, bir yıl içinde bu sayı 68'e çıkarılmıştır. DSİ, 1998 yılı itibariyle, sulama tesislerinin %73 nü (1.279.039 ha'nı) yerel yönetimlere ve bu 1.279.039 ha alanın %90' nını **(1.162.634 ha' nı)** kurdurduğu 250 adet **sulama birliklerine** devretmiştir.

Türkiye'de halen sulanan tarım alanlarının 5 milyon hektar olduğu düşünülürse bu sulanan alanların yaklaşık %23'nün işletmesini sulama birlikleri yapmaktadır. Sulama birlikleri; Anayasanın 127'nci, 442 sayılı Köy kanununun 47 ve 48'nci, 1580 Sayılı Belediye Kanununun 133 ve 148'nci maddeleri ile 5442 Sayılı İl İdare Kanununun 56'cı maddesine istinaden İçişleri Bakanlığının Tip Tüzüğü ile kurulup, hizmet sahaları içinde bulunan Mahalli İdarelerin onayına müteakip Bakanlar Kurulu Kararı'nın Resmi Gazetede yayınlanması ile tüzel kişilik kazanmaktadır.

Sulama Birliği Organları; Birlik Meclisi, Birlik Encümeni, Birlik Başkanı, Birlik Genel Sekreteri ve Birlik Saymanından teşekkül etmektedir. Sulama Birliklerinin amacı, çiftçiler için inşa edilmiş olan sulama tesislerinin gerçek sahipleri olan çiftçiler tarafından sahiplenilmesini ve korunmasını sağlamaktır. Ayrıca işletme, bakım ve onarım hizmetlerinin çiftçilerin bizzat kendileri tarafından yürütülmesini temin suretiyle de hizmette devamlılığın ve ürün veriminde artışın sağlanması da Sulama Birliklerinin hedefleri arasındadır.

Birlikteki teknik hiyerarşi ise, genel sekreter, işletme mühendisi ve su dağıtım teknisyeni şeklinde olmaktadır. Ayrıca birliklerde görevli genel sekreterin ziraat mühendisi olma zorunluluğu vardır.

DSİ, Sulama Birliklerinde görev yapan Ziraat Mühendislerine (Genel Sekreter), İşletme Mühendislerine ve Su Dağıtım Teknisyenlerine yılda bir ya da iki defa Planlı Sulama ve Su Dağıtım konularında 1-2 haftalık kurslar vermektedir. Bunun yanında yeni göreve başlamış genel sekreterlere ihtiyaçları doğrultusunda veya bölgeye özel

ihtiyacı hissedilen konularda bilgilendirilmek amacı ile birebir 2-3 günlük kurslar da verilmektedir.

Bütün bu iyi niyetle çalışmalara rağmen, sulama birliklerinin çok büyük bir bölümünde işletme mühendisinin bulunmaması ve teknisyen diye isimlendirilen sınıfın ilkokul, orta okul veya herhangi bir lise çıkışlı olması, Sulama eğitiminin verilmesinde ve tekniğe uygun anlamda uygulanmasında büyük zorluklar çıkarmaktadır. Su Dağıtım Teknisyenlerinin eğitim seviyelerinin yetersiz olduğu için verilen kurs ve seminerlerin yeterince verimli olmadığı hususunda DSİ ve Sulama Birlikleri yetkilileri hemfikirdirler.

Globalleşmeye doğru giden dünyada 2000'li yıllar içerisinde suyun akaryakıttan daha önemli olacağı, belkide olabilecek savaşların nedeninin su olacağı düşünülürken, yine gelişmiş bir çok ülke, eğitimdeki gelirini sulama eğitimi üzerinden elde ederken (Amerike ,İngiltere,İsrail vb.), bizlerde bu konuda çok hassas olmak zorundayız. Yaklaşık 1.163.000 ha alana su temini sağlayan ve organizasyonunu yapan sulama birliklerinin teknik yönden eğitimi çok önemlidir. Halen bünyesinde işletme mühendisi olmayan birliklerin bu konuda gerekli girişimlerde bulunması ve ayrıca sulama teknisyenin ziraat teknisyeni olması ve bünyelerinde en az iki ziraat teknisyeni istihdam etmeleri gerekmektedir. Bu teknik elemanlarında, genel sekreter, işletme mühendisi ve ziraat teknisyenlerinin sulama eğitim merkezlerinde seviyelerine uygun gerçek anlamda bir sulama eğitiminden geçirilmelidirler.

Sulama eğitiminden geçmiş bu teknik elemanlar, sulama suyunun çiftçilerce daha randımanlı kullanılmasını sağlayacak, ayrıca sulama yöntemlerinin seçiminde ve tarlaya su uygulamalarında da çiftçilere önderlik yapma konusunda aktif bir rol oynayabileceklerdir.

Genellikle çiftçilerimizde fazla ürün alabilmek için daha fazla sulama yapılması gerektiği şeklinde yanlış bir görüş bulunmaktadır. Bu bakımdan çiftçilerin bitki su ihtiyacından fazla su talepleri, özellikle kısıtlı sulama yapılan zamanlarda DSİ'yi zor durumda bırakmaktadır. Yeterli sulama suyu bulunan tesislerde bu gibi talepler bir ölçüde karşılama yoluna gidildiğinden, pompalar gereksiz yere çalıştırılmakla enerji sarfiyatının yanında % 50 lere varan fazla su kullanımı, bir çok ülkenin yıllık su ihtiyacına eş değerdedir. Fazla su kullanımı hem verimi azaltmakta ve hemde milli servetin ziyan olması anlamına gelmektedir. Fazla su kullanımının faydalı olmadığı ve en uygun sulama yöntemlerinin seçimi konularında çiftçilerimizin eğitilerek, fazla su kullanma alışkanlığının önüne geçilmelidir. Bu anlamda çiftçilerimizin eğitimi yanında özellikle su kaynağını kontrol eden sulama birliklerinde çalışan teknik elemanların eğitimi çok büyük önem kazanmaktadır.

Sulama birliklerinin şundaki konumu itibarıyla sulama teknikleri konusunda büyük oranda bilgi eksikliğinin olduğu tesbit edilmiştir. Bilinçli sulamada esas hedef kitle çiftçiler olduğuna göre bilgi açığını kapatmaya yönelik olarak eğitime birlik genel sekreteri olarak görev yapan ziraat mühendislerinden başlanmalı, arkasından işletme mühendisleri ve su dağıtım teknisyeleri eğitilmelidir. Ancak bu aşamalardan sonra sulama birlikleri, tekniğine uygun bir sulama ve su dağıtım konularında çiftçilerimize önderlik yapabilirler.